

Kulturdepartementet, 103 33 Stockholm

Institutet för språk och folkminnes rapport *Språkcentrum för nationella minoritetsspråk* (Ku2019/00160/DISK)

Svenska kyrkan har granskat rapporten utifrån sin grundläggande människosyn, ett barnrättsperspektiv och Sveriges internationella åtaganden att respektera och garantera mänskliga friheter och rättigheter.

SVENSKA KYRKANS YTTRANDE

Svenska kyrkan *tillstyrker* förslagen som lämnas av utredningen. Svenska kyrkan ställer sig positiv till:

- att Institutet för språk och folkminnen blir huvudman för språkcentrum på finska och meänkieli,
- den föreslagna styrningen av språkcentrumen och välkomnar det inflytande minoriteterna får i den,
- det uppdrag språkcentrumen föreslås få,
- att språkcentrum för finska får en placering i Uppsala och att språkcentrum för meänkieli får en delad placering i Övertorneå respektive Kiruna,
- den bemanning och budget som föreslås för språkcentrumen för finska och meänkieli.

BEDÖMNING

Svenska kyrkan har, precis som det offentliga, verkat på finska sedan reformationen. Finskan har en given plats i Sverige på grund av den långa historien av språket och dess talare samt Sveriges och Finlands gemensamma historia. Svenska kyrkan har även verkat på meänkieli så länge det funnits kyrka i Tornedalen och Malmfälten där meänkieli talats. Det har varit självklart i den lutherska traditionen som Svenska kyrkan står i att man lokalt verkar på de språk som faktiskt talas av befolkningen.

I Svenska kyrkans rättighetsbaserade arbete på dessa språk har Svenska kyrkan tydligt erfarit att den försvenskning som skedde från andra halvan av 1800-talet har satt svåra spår i människors vilja att tala och förmedla vidare finska och meänkieli. I den av Svenska kyrkan utgivna skriften *Ette tohtia alla oma itte: Samtalsbok om språk, tro och identitet i Tornedalen* av Stefan Aro (2018) beskrivs hur försvenskningpolitiken slog mot språket och därmed talarna och deras självkänsla och drog ner deras

självbild. Samma negativa politik har förts mot finskan och de övriga språk som idag är erkända som nationella minoritetsspråk.

I utredningen *Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik* (SOU 2017:60) finns en utvärdering av Samiskt språkcentrums arbete gjord av Leena Huss. I den visas att språkcentrumbildning för samiska har påverkat samiskan positivt och bidragit till att revitalisera språket, gett revitaliseringsarbetet en legitimering och gett enskilda människor nytt hopp och uppmuntran i en språksituation som av många bedömts som omöjlig att göra något åt.

Att en statlig myndighet, Institutet för språk och folkminnen, föreslås som huvudman anser Svenska kyrkan är ett bra och logiskt alternativ då det offentliga har ett ansvar både med tanke på de historiska kränkningarna och utifrån europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk som Sverige ratificerat.

I ett rättighetsbaserat perspektiv är det viktigt att göra *med* och inte *för*, det vill säga att rättighetsbäraren är delaktig som subjekt och inte ett objekt. Svenska kyrkan anser att det är bra att majoriteten av förslagen i utredningen har ursprung hos minoriteterna själva och att samråd har skett genom hela arbetet. Det är en förutsättning för att förslagen kan fungera bra i framtiden. Det är därför också glädjande att minoriteterna själva föreslås finnas i majoritet i respektive styrgrupp.

Uppdragen för språkcentrumen föreslås utgå ifrån ett revitaliseringsfokus vilket Svenska kyrkan stödjer. I Svenska kyrkans rapport *Tio sätt att stärka barn och unga – Ett minoritets- och urfolksperspektiv* konstateras att minoritets- och urfolksbarn upplever utsatthet och ifrågasättande och att det är angeläget att stärka dem i deras identitet, göra dem tryggare och öka livsmodet. I det sammanhanget är det viktigt att erbjuda barn och unga en möjlighet att lära sig minoritetsspråket eftersom det är så nära kopplad till identiteten. Ett språkcentrum med revitaliseringsuppdrag bidrar till detta.

I barnkonventionens artikel 30 lyfts fram att barn som tillhör minoriteter eller urfolk har rätt till sitt språk och en kulturell identitet. Samma gäller för artikel 5 i Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter där det sägs att staterna ska främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur och bevara de väsentliga beståndsdelarna av sin identitet, nämligen religion, språk, traditioner och kulturarv. Svenska kyrkan stödjer därför bildandet av språkcentrum som har till uppgift att stärka denna rätt genom aktiva revitaliseringsinsatser.

Under Institutet för språk och folkminnen finns Språkrådet som redan idag har ett språkvårdande uppdrag. Detta uppdrag anser Svenska kyrkan också är nödvändigt men att det är viktigt att de två uppdragen hålls isär. Skulle uppdragen för revitalisering och språkvård slås ihop organisatoriskt finns en risk att det ena uppdraget kan prioriteras ner till förmån för det andra. Samtidigt kommer med all sannolikhet de två uppdragen att delvis överlappa och då är det viktigt att ta tillvara de synergieffekter som uppstår. Att placera språkcentrumen under Institutet för språk och folkminnen i en separat enhet från Språkrådet är bra ur detta hänseende.

Den föreslagna placeringen av språkcentrumen ser Svenska kyrkan som välgrundad. Det är viktigt att det finns en geografiskt nära anknytning till brukarna av språket samtidigt som deras nationella uppdrag kräver att de finns i områden med bra kommunikationer. Här har det behövts göras avvägningar för det föreslagna språkcentrumet för meänkieli. Svenska kyrkan delar rapportens bedömning att närheten till brukarna blir avgörande här. Svenska kyrkan anser att det finska språkcentrumets placering i Uppsala kombinerar de båda kriterierna på ett bra sätt.

Utifrån erfarenheterna från de samiska språkcentrumen är det Svenska kyrkans bedömning att bemanning och budget för språkcentrumen för finska och meänkieli är ändamålsenliga.

Uppsala den 24 maj 2019

På kyrkostyrelsens vägnar

Antje Jackelén
Ärkebiskop, ordförande

Gunilla Hallonsten
Avdelningschef